

# РАЗВИТИЕ НА МИГРАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ СЛЕД 1990 Г. И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПРОВЕЖДАНАТА МИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА

Кремена Борисова-Маринова

Институт за изследване на населението и човека при БАН  
kbmar@abv.bg

**Резюме:** В настоящата студия са изложени резултатите от направени изследвания върху развитието на вътрешните и външни миграции през последните две и половина десетилетия в страната и върху нормативните основи на провежданата миграционната политика у нас. Проучването е насочено към възможностите за точна оценка на тенденциите в еволюцията на миграционните процеси в страната и на последиците им за демографското възпроизводство и развитието на страната. На тази основа са изложени резултатите от анализа на Демографската стратегия – основния нормативен документ на провежданата миграционна политика в България, на базата на които са набелязани най-важните направления за изменение, коригиране и допълване на действащата Демографската стратегия до 2030 г.

Анализът обхваща вътрешните и външни миграции, за да може да бъде направена оценка на размера, посоката и значимостта на тези два вида механично движение за развитието на населението в условията на свито демографско възпроизводство. Изследването е извършено за период от 25 години, за да се проследят дългосрочните тенденции в развитието на процесите и техните изменения и на тази основа да се оцени реалистичността на провежданата политика. Пълната либерализация на миграционната политика в страната след 1990 г. позволява да се направи сравнение между периода на 90-те години на 20 в., когато няма специален държавен документ за целите и задачите на миграционната политика, и последните 10 години, когато в страната е приета и действа Демографска стратегия.

В изследването е използвана публикуваната от НСИ и Евростат официална текуща статистическа информация за миграциите, както и данни от преброяванията на населението и текущата статистика през разглеждания период.

**Ключови думи:** вътрешна миграция, външна миграция, съвременна миграционна политика в България, демографска стратегия на България

## ВЪВЕДЕНИЕ

Миграцията на населението се превърна в един от ключовите проблеми на европейските страни през последните няколко десетилетия. След завършване на демографския преход много от развитите страни се

изправят пред редица дисбаланси, произтичащи от него, три от които имат важно значение за възпроизводството на населението и развитието. Става дума за раждаемостта под равнището на заместване на поколенията, стареенето на населението и имиграцията – процеси, на всеки от които е много трудно да се окаже въздействие. Предлаганите средства за изменението им са под формата на специфична политика или програми, насочени конкретно към всеки от тях. Така например, някои страни привличат имигранти, за разлика от други, които се опитват да контролират имиграционните потоци, но и в двата случая имиграционните програми зависят напълно от конкретните икономически и политически условия в приемащите страни (May, 2012: 171). На равнище ЕС от около 20 години се изграждат основите на всеобхватна и детайлна миграционна политика, в която да намира израз и правото на хората за свобода на движенията (King, 2016: 3). Тя обаче обхваща по-скоро принципите и мерките за регулиране на имиграцията отколкото на емиграцията, чието управление остава в изцяло в компетенцията на отделните страни.

Специфичен момент за България е, че в нея, както и в някои европейски страни като Румъния, Латвия, Естония, Литва и други, третият източник на дисбаланси е не имиграцията, а емиграцията. Доколкото този проблем засяга много по-малко на брой страни, той не е така широко изследван и обсъждан в научно-пространство, както имиграцията.

Наред с това, теоретичните схеми, обхващащи миграцията, се нуждаят от развитие и доработване, за да са адекватни на изменящата се действителност. Нови различни видове, форми и мотиви за миграция се появяват през последните години и тяхното дефиниране вече представлява първа стъпка не само на развитието на теорията на миграциите, но и на изграждането на по-реалистична и основана на доказателства политика (King, 2016: 22). Така например, временната миграция може да завърши с връщане в страната, както го подсказва наименованието ѝ, да се трансформира в постоянно население на приемащата страна, мигрантите да се движат между двете страни<sup>1</sup> или да продължат движението си към други страни. Времева граница за дефиниране на „мигрант“, която е една година лицето да живее на друго място, вече трудно се прилага към потоците циркулярна, сезонна или маятникова миграция. Тук бихме могли да споменем и „дългосрочните туристи“ от Северна Европа, които се заселват в южните страни; студентите по програми от типа на Еразъм, членовете на семейството, които се преселват за по-дълъг период с цел да се грижат за деца или други членове на семейството и други. Всички тези примери показват необходимостта от прецизно дефиниране на самото понятие за „миграция“, разглеждано в рамките на ЕС, във време на ускоряване и диверсификация на мобилността.

През последните десетилетия се наблюдават и съществени промени в географската насоченост на европейската миграция. През последните две десетилетия южноевропейските страни (Испания, Италия, Гърция и Португалия) се превърнаха от страни на емиграция в страни, привличащи имигранти от Африка и редица други по-слабо развити региони, в т.ч. европейски страни като

---

<sup>1</sup> Т. нар. циркулярна миграция.